

Dilman Şahmərdanlı

HZ. MƏHƏMMƏD

PEYĞƏMBƏRİN (S)

Həyat tərzi

40
hədis

Həzrət Peyğəmbərin (s)

həyat tərzi

(40 hədis)

Cavad Mühəddisi

Tərcümə edən:	Rəşad Həsənov
Redaktor:	Dilman Şahmərdanlı
Ədəbi Redaktor:	Eldar Şahmərdanlı (<i>filoloq</i>)
Korrektor:	İsmayıl Süleymanlı
Cild dizaynı:	Naib Allahverdiyev
Bədii tərtibat və səhifələmə:	Qabil Eldaroğlu
Buraxılışa məsul və texniki redaktor:	Nurman Şahmərdanlı

Hz. Peyğəmbərin (s) həyat tərzini. Cavad Mühəddisi.

Həzrət Peyğəmbər (s) və o cənabın Əhli-beytinin (ə) həyat tərzini özündə əks etdirən bu silsilə kitabçalarda hər məsəmun həyat tərzini haqqında qırx hədis toplanmışdır.

Hazırkı kitabçada toplanan qırx hədis həzrət Peyğəmbərin (s) yaşayış tərzini göstərən çoxsaylı hədislərdən seçilərək oxuculara ərməğan edilir.

Kitabça geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Mündəriat

<i>Hə. Peyğəmbərlə (s) qısa tanışlıq.....</i>	<i>8</i>
<i>Müqəddimə.....</i>	<i>10</i>
<i>1 – Allaha qul olmaq.....</i>	<i>15</i>
<i>2 – Səcdə etmək.....</i>	<i>16</i>
<i>3 – Namaza əhəmiyyət vermək.....</i>	<i>17</i>
<i>4 – Qurani-kərim oxumaq.....</i>	<i>18</i>
<i>5 – Namazda ağıqlamaq.....</i>	<i>19</i>
<i>6 – Ümmətlə münasibət.....</i>	<i>20</i>
<i>7 – Ünsiyyət adəbi.....</i>	<i>21</i>
<i>8 – Dinləmə mədəniyyəti.....</i>	<i>22</i>
<i>9 – Məclisdə əyləşmək.....</i>	<i>23</i>
<i>10 – Bonaq qəbul etmək.....</i>	<i>24</i>
<i>11 – Salamlaşmaq.....</i>	<i>25</i>
<i>12 – Üzügülərlik.....</i>	<i>26</i>
<i>13 – Danışmaq.....</i>	<i>27</i>
<i>14 – Fəmək yemək.....</i>	<i>28</i>
<i>15 – Şərəfat etmək.....</i>	<i>29</i>
<i>16 – Qaydasında yemək.....</i>	<i>30</i>
<i>17 – İnsanlarla birlikdə yemək.....</i>	<i>31</i>
<i>18 – İnsanların dərkinə uyğun danışmaq.....</i>	<i>32</i>
<i>19 – Səxşidə ədalətli olmaq.....</i>	<i>33</i>

20	~ Ulfət.....	34
21	~ Allaha görə qəzəblənmək.....	35
22	~ Dişləri misrəkləməq.....	36
23	~ Nəxstın tənzimlənməsi.....	37
24	~ Dili qorumaq.....	38
25	~ Dəlaqi dəyərlər.....	39
26	~ Qız örlədi.....	40
27	~ Üzü qibleyə dəyənməq.....	41
28	~ Tərazökərlıq.....	42
29	~ Zınətlənmək.....	43
30	~ Danışıda təbəsümlü olmaq.....	44
31	~ Pol getmək.....	45
32	~ Sadə yaşayış.....	46
33	~ Şücaətli olmaq.....	47
34	~ Şükür etmək.....	48
35	~ Həzrət Rəyğəmbərin (s) məclisi.....	49
36	~ Dostlarla birlikdə.....	50
37	~ İtir.....	51
38	~ Nəzakətli olmaq.....	52
39	~ Sadəlik.....	53
40	~ Dostların qəmını aradan götürmək.....	54
	Həzrət Rəyğəmbərin (s) həyat tərziinə bir baxış.....	55

Hz. Peyğəmbərin (S) həyat tərzi

*Bağışlayan və
mehriban
Allahın adı ilə*

Hz. Peyğəmbərlə (s) qısa tanışlıq

Əziz İslam peyğəmbəri həzrət Məhəmməd ibn Abdullah (s) “Fil ili” adlanan 570-ci ilin rəbiül-əvvəl ayının 17-si, cümə günü Məkkə şəhərində dünyaya gəlmiş, 632-ci il (hicri 11) səfər ayının 28-i Mədinə şəhərində dünyadan köçmüşdür.

Anası Vəhəbin qızı Aminə, hörmətli atası isə Əbdülmüttəlibin oğlu Abdullah olmuşdur. Atasını hələ dünyaya gəlmədən öncə, anasını isə beş yaşı olarkən itirən sevimli Peyğəmbərimiz (s) öncə babası Əbdülmüttəlibin, sonra isə əmisi Əbu Talibin himayəsində olur.

İyirmi beş yaşında olarkən həzrət Xədicə ilə ailə qurur. Bu evliliyin meyvəsi isə iki oğul və dörd qız övladı olur. Lakin həzrət Peyğəmbərin (s) vəfatından sonra ondan qalan yeganə yadigar həzrət Zəhira (ə) olur.

Qırx yaşında ikən 40-cı fil ilində (610 miladi) Rəcəb ayının 27-si peyğəmbərliyə seçilir. Əziz Peyğəmbərimizin (s) peyğəmbərlik müddəti iyirmi üç il çəkir. Bu iyirmi üç il müddətində bəşəriyyətin son səmavi və ilahi kitabı – Qurani-kərim – həzrət Peyğəmbərin (s) böyük qəlbinə nazil olur və mübarək dodaqlarına süzülür.

Müqəddimə

İmam Səccad (ə) buyurub:

– “Bilin ki, Allah yanında ən xoşagəlməz insan bir (ilahi) rəhbərin davamçısı olub, lakin onun yaşam tərzini davam etdirməyəndir”.¹

Bizim “necə yaşamağ”ımız üçün örnəyə ehtiyacımız var. Örnəyin insan tərbiyəsindəki rolu izaha ehtiyac olmayacaq qədər aydındır. İlahi şəxsiyyətlərin həyatından örnək götürmək üçün onların keyfiyyət və davranışları ilə ümumi şəkildə tanışlıq deyil, kiçik detallarına qədər tanış olmaq daha uyğundur. Xoşbəxtlikdən hədis kitablarında da həzrət Peyğəmbərin (s) və imamların (ə) həyatından olan örnəklər kiçik detallara toxunularaq qeyd edilmişdir. Bunlar həm onları tanımaq üçün çox faydalıdır, həm də cəmiyyətin mənəvi inkişafına yardım göstərir.

¹ əl-Kafi, c. 8, səh. 234, həd. 312

İnsan İslam dininin dərin dünyagörüşündə həyatın qaranlıqlarında sərgərdan dolaşan bir varlıq deyil. O, bəxtsiz sınıq gəmi, ümidini üzmüş, qorxunc və vəhşətli dalğaların əsiri olmamalıdır.

Əksinə, insan müəyyən edilmiş məqsədlə, kamil azuqə ilə, batini və xarici yolgöstərənə yoxluq səhrasından başlanıb ilahi görüşlə sona yetən bir səfərin məsuliyyət daşıyan varlığıdır.

Yaradılış bütün gücü ilə insana bu səfərdə sədaqətlə yardım edir. Yaradan isə Öz sonsuz lütfü ilə müxtəlif yollardan onu (hidayətə) sövq etmiş və axirət dünyasının ən üstün əbədi mənzilini onun üçün hazırlamışdır.

İnsan öz xoşbəxtliyinə və cəmiyyətin səadətinə nail olmaq, Yaradanın razılığını qazanmaq üçün bu səfər boyu necə yaşamalı olduğunu öyrənməli və öyrəndiklərini öz həyatına tətbiq etməlidir.

Dəyərli İslam dini bu suala cavab vermək üçün, əsasən, iki metoddan istifadə etmişdir:

a) Həyati əhəmiyyətli praktiki göstərişləri başdan sonadək açıqlamaq;

b) Tərbiyəvi keyfiyyətlərin nümunəsini və real kamillik örnəklərini göstərmək.

Qeyd edilən ikinci metoda əsasən, Qurani-kərimdə dəfələrlə peyğəmbərlərdən (ə) və digər üstün şəxsiyyətlərdən söhbət açılmış, onların nümunəvi cəhətləri yüksək qiymətləndirilmiş və başqaları da onlardan örnək götürməyə çağırılmışlar.

İnsanlığa həyat verən Əhli-beyt (ə) məktəbinin də bu ilahi nümunələrin göstərilməsində olduqca böyük rolu var. Açıq düşüncəli və aqah qəlbli insanlar üçün sevimli Peyğəmbərimiz (s) və məsum imamlar (ə) ən gözəl örnək, həyat nümunəsidirlər. Öz ilahi məsuliyyətini və insanlıq missiyasını anlayan, kamilliyin üstün dərəcələrinə doğru inkişaf etmək istəyində olan şəxslər bu böyük şəxsiyyətlərdən dərs alaraq dünya və axirət xoşbəxtliyini təmin edən şərəfətli yaşayış tərzini seçməlidirlər.

Həzrət Peyğəmbər (s) və məsum imamlar (ə) insanlıq örnəyidirlər. Əməldə onlara tabe olmaq kamillik axtarışında olanların yolunu aydınlaşdırır.

Əziz Peyğəmbərimiz (s) buyurur:

– “Rəbbim məni ədəbləndirdi. O mənim ədəbi-mi gözəlləşdirdi”.²

Məsum şəxsiyyətlərin yaşayış tərzinin əsas xüsusiyyəti Allahın onları bəyənib onlardan razı olmasıdır. Buna görə də onlara əminliklə tabe olmaq olar.

Silsilə şəklində nəşr edilən bu kitabçalarda, çox qiymətli hədislər dənizindən nümunə olaraq hər məsum şəxsiyyətin yaşayış tərzini əks etdirən 40 hədis qeyd edərək dəyərli oxuculara təqdim edirik. Bu hədislərin bizim hamımız üçün dünya və axirət

2 Mizanul-hikmət, c. 1, səh. 78

xoşbəxtliyinə çatmaqda yolumuza işıq saçmasına və yol azuqəmiz olmasına ümid edirik.

Bu qırx hədisi həzrət Peyğəmbərin (s) yaşayış tərzini əks etdirən çoxsaylı hədislərdən seçərək o səfalı və könüloxşayan gülüstandan dərilən bir dəstə gül şəklində sizə ərməğan edirik. Bunları oxumağın, qəlbimizin gözünü nurlandıracağına və həzrət Peyğəmbərin (s) yaşayış tərzinin bizim həyat nümunəmiz olacağına, bununla da ürəyimizi sevimli Peyğəmbərimizin (s) sevgisinə bağlayacağına, bizi o “Allah sevimlisi”nə yaxınlaşdıracağına ümid edirik.

*«Həqiqətən, Allahın Rəsulu Allaha,
Qiyamət gününə ümid bəsləyənlər və
Allahı çox zikr edənlər üçün gözəl
örnəkdir!»*

(əl-Əhzab,21)

~ 1 ~

Allaha Qul Olmaq

İmam Sadiq (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) qul kimi yemək yeyər, qul kimi əyləşər və qul olduğunu bilərdi”.

Biharul-ənvar, c. 16, səh. 262

* * *

İnsanın ən gözəl keyfiyyətlərindən biri təvazökarlıq və insanpərvər yaşamaqdır. Təvazökarlıq hər bir insanın danışıq və rəftarında, onun oturuş və duruşunda görünə bilər. Sevimli Peyğəmbərimiz (s) malik olduğu əzəmətli şəxsiyyəti ilə bərabər, özünü Allahın qulu bilər və o həzrətdə təkəbbür və qürurdan kiçik əlamət belə müşahidə edilməzdi. Onun bu təvazökarlığı, sadə yaşayış tərzi, dəbdəbədən uzaq durması həyatının bütün yönlərində, sahələrində görünürdü.

~ 2 ~

Səcdə Etmək

İmam Baqir (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) nə vaxt yuxudan oyansaydı, üzünü torpağa qoyub Allaha səcdə edərdi”.

Məkarimul-əxlaq, səh. 39

* * *

Qurani-kərim yuxunu ölüm, yuxudan oyanmağı isə ikinci həyat hesab edir. Allah istəyərsə, yatan şəxslər yuxudan bir daha oyanmaya bilər, əbədi ölüm yuxusuna gedə bilərlər. Digər tərəfdən isə yuxu, bədənin rahatlıq və istirahətinə xidmət edir, yeni güc toplamasına səbəb olur. Buna görə də yuxudan oyandıqda da Allaha şükür edilməlidir. Həzrət Peyğəmbər (s) bu səbəbdən, nə vaxt yuxudan oyansaydı, şükür səcdəsi edərdi.

~ 3 ~

Namaza Əhəmiyyət Vermək

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) heç nəyi – nə şam yeməyini, nə də başqa bir şeyi namazdan önə salmazdı. Namaz vaxtı yetişdikdə, sanki, nə ailəsini, nə də dostlarını tanıyardı”.

Sünənun-Nəbi (s), səh. 268

* * *

Həqiqi Allah aşiqləri namazı ən yaxşı Allaha yaxınlaşma və şükür etmə vasitəsi hesab etmişlər. Buna görə də namaz onların gözündə hər işdən üstün olub, hər şeydən öndə durur.

Həzrət Peyğəmbər (s) namaza böyük əhəmiyyət verər, namaz vaxtı yetişdikdə namazı bütün digər işlərdən önə salar və “Həyyə ələs-saləh” (Namaza tələsin!) çağırışına cavab verərdi.

Bəli... Namaza: işim var, – deməməli, işə: namazım var, – deməliyik.

Qurani-Kərim Oxumaq

İmam Baqir (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) insanlar arasında Qurani ən gözəl səslə oxuyan şəxs idi”.

Sünənun-Nəbi (s), səh. 311

* * *

Quran gözəldir. Qurani gözəl oxumaq isə onun gözəlliyini daha da zinətləndirir.

Bizim din böyüklerimiz gözəl səslə olmuş, Qurani-kərimi ən gözəl şəkildə oxumuş və öz ardıcıllarına da bunu tövsiyə etmişlər. Yaxşı və məlahətli səs Yaradanın gözəl nemətlərindəndir. Buna görə də onu yaxşı yollara – Qurani-kərimi oxumaq, dua etmək və həzrət Peyğəmbərin (s) Əhli-beytini (ə) mədh etməyə sərf etmək daha uyğun görünür. Həzrət Peyğəmbər (s) və imamlarımız (ə) bütün işlərdə, hətta Qurani-kərimi oxumaqda da bizə nümunədirlər.

Namazda Ağlamaq

İmam Səccad (ə) buyurur:

– “Həzrət Peyğəmbər (s) namaz qılarkən heç bir günahı olmadığı halda Allah qorxusundan elə ağlayardı ki, namaz qıldığı yer islanardı”.

Sünənun-Nəbi (s), səh. 32

* * *

Namazda Allah qorxusundan başqa səbəbə görə ağlamaq düzgün deyil. Namazı təvazökarənə, diq-qətli, qəlbin hazırlığı ilə, göz yaşı tökərək və yalvarışla qılmaq namaza “ruh” verir, onun savabını daha da artırır. Sevimli Peyğəmbərimiz (s), imamlarımız (ə) məsum və günahsız olsalar da, Allahı kamil şəkildə tanıdıqlarından özlərini Allahın önündə həmişə qüsurlu və kiçik görmüş, ağlayıb, göz yaşı tökmüşlər. Şair deyir:

Asilər³ günahdan edirlər tövbə,
Ariflər⁴ utanır namazlarından.

3 Asi – itaət etməyən; günahkar – tərç.

4 Arif – Allah aşiqi olan – tərç.

~ 6 ~

Ümmətlə Münasibət

Ənəs ibn Malik deyir:

– “Allahın Rəsulu (s) xəstələrə baş çəkər, dəfn mərasimində iştirak edər və qulların dəvətini qəbul edərdi”.

Məkarimul-əxlaq, səh. 15

* * *

Böyük rəhbərlərin sevilməsinin və ürəklərdə rəğbət qazanmasının səbəblərindən biri də camaatın dərdsini bölüşüb, onlara yoldaşlıq etmələridir. Bu əxlaqi davranış onların camaatla münasibətinin daha da möhkəmlənməsinə xidmət edir. Cəmiyyətlə təvazökar davranışı, dəfn mərasiminə getməsi, xəstələrə baş çəkməsi, qulların dəvət etdiyi qonaqlıqlarda iştirakı həzrət Məhəmmədin (s) insanpərvərliyinin əlamətləridir. Həzrət Peyğəmbər (s) bu yolla onların qəlbini ələ almış və inanclı insanlara dəyər verib, ehtiram göstərmişdir.

~ 7 ~

Ünsiyyət Ədəbi

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Həzrət Peyğəmbərin (s) kiminsə yanında olarkən ayağını uzatdığı görülmədi”.

Biharul-ənvar, c. 16, səh. 236

* * *

Ünsiyyət zamanı ədəb-ərkanı gözləmək, başqalarına hörmət hesab edilir. Bu keyfiyyət insan üçün başucalıqı gətirir, sevilməsinə səbəb olur. Hər bir insanın dəyəri onun ədəbi qədərdir. İnsanlarla birgə olarkən ayağı uzatmamaq ictimai ədəb nümunəsidir.

Allahın Rəsulu (s) həmişə bu ədəbi gözləyər, səhabələrinə də bu ədəbi öyrədərdi.

Dinləmə Mədəniyyəti

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Həzrət Peyğəmbər (s), həddini aşmadıqca heç kimin sözünü kəsməzdi. Belə olduqda isə, ya həmin şəxsi çəkindirər, ya da oradan gedərdi”.

Sünənun-Nəbi, səh. 18

* * *

Söz söyləmə mədəniyyəti olduğu kimi, başqasının sözlərini dinləmə mədəniyyəti də mövcuddur. Bəzi insanlar, qarşı tərəf sözünü bitirmədən onun danışığına müdaxilə edir və sözünü kəsirlər. Bu, səbirsizlik və ədəbsizlik əlamətidir.

Allahın Rəsulu (s) danışanın sözünü bitirməsi-nədək gözləyərdi. Həmin şəxs nalayiq və ya doğru olmayan bir söz danışdıqda isə, ya onu çəkindirər, ya da məclisi tərək edərək onun sözlərini dinləməzdi.

Məclisdə Əyləşmək

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Həzrət Peyğəmbər (s) Allahı xatırlayaraq əyləşib-qalxardı. Məclislərdə özü üçün xüsusi yer seçməz və bu işi qadağan edərdi. Bir qrup şəxslə görüşərkən məclisin boş yerində əyləşər və buna göstəriş verərdi”.

Sünənün-Nəbi, səh. 16

* * *

Hər bir “yer”in dəyəri orada əyləşən şəxs qə-dərdir. Qürurlu və təkəbbürlü şəxslər məclislərdə başda əyləşməyə can atırlar. Allahın Rəsulu (s) sə-habələrini bu işdən çəkindirər, özü də bunu əmə-li surətdə göstərər, bir məclisə daxil olduqda boş olan yerdə əyləşər və xüsusi bir yeri olmazdı. Ev sahibi, yaxud məclis sahibi hörmət məqsədilə qo-nağın başda əyləşməsini təklif edə bilər. Lakin in-san “başa can atmaq” ruhiyyəsində olmamalı və “yer” insan üçün əhəmiyyət kəsb etməməlidir.

~ 10 ~

Qonaq Qəbul Etmək

İmam Kazim (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) qonaq qəbul etdikdə onunla birlikdə yemək yeyər, qonaq əlini çəkmədikcə, o da əlini süfrədən çəkməzdi”.

Sünənun-Nəbi, səh. 67

* * *

Qonaqpərvərlik üstün keyfiyyətdir. Qonaqla birgə yemək yemək ona hörmət əlamətidir. İlahi peyğəmbərlərin (ə) yaşayış tərzini qonağı yaxşı qarşılamağı və ona hörmət bəsləməyi tələb etmişdir. Süfrə arxasında önəmli bir şəxs əyləşdikdə digər insanlar onun yeməyə nə vaxt başlayacağına və nə vaxt bitirəcəyinə diqqət yetirirlər. Həmin şəxs yeməkdən əlini çəkəndə digər şəxslər də əllərini çəkirlər.

Həzrət Peyğəmbər (s) də süfrə arxasında yeməkdən əlini gec götürərdi ki, qonaqları ac qalmasın və yeməkdən utanmasınlar.

Salamlamaq

İmam Sadiq (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) həmişə bir kəslə salamlamaşarkən, qarşı tərəf əlini çəkmədikcə, öz əlini geri çəkməzdi”.

Biharul-əнвар, c. 16, səh. 269

* * *

Salamlamaq və əllə görüşmək İslam dininin ünsiyyət ədəblərindən biridir.⁵ Bu iş səmimiyyət və dostluq əlaməti olub, insanlar arasında məhəbbətin artmasına səbəb olur. Bəzi insanlar kiminləsə münasibət qurmayaraq ya əllə görüşümlər, ya da salamlamaşarkən əllərini tez geri çəkirlər. Həzrət Peyğəmbər (s) isə qarşı tərəfin hörmətsizlik hiss etməməsi üçün əlini qarşı tərəfin əlində saxlayar, o, əlini çəkmədikcə geri çəkməzdi. Bu yolla da o həzrət (s) digər şəxslərə öz məhəbbətini büruzə verərdi.

⁵ Nəzərə alınmalıdır ki, İslam dinində naməhrəm kişi ilə qadının əllə görüşməsi qadağandır. – tərc.

~ 12 ~

Üzügülərlik

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) daim üzügülər, xoştəbiətli və mülayim idi. O, qaba və sərt deyildi”.

Məkarimul-əxlaq, c. 14

* * *

Üzügülərlik, xoştəbiətli olmaq və insanlarla xoş danışmaq “gözəl əxlaq” nümunəsidir. Gözəl münasibət qurmaq, gülərüzlü olmaq və insanlarla gözəl davranmaq başqalarının diqqətinə səbəb olur. Sərtlik, kobudluq və acıdıllıq kimi səciyyələr isə insanları narahat edib, uzaqlaşmalarına səbəb olur.

Həzrət Peyğəmbərin (s) insanları İslam dininə dəvət edərkən müvəffəqiyyət qazanmasının səbəblərindən biri onun gözəl əxlaqlı olmasıdır. Qurani-kərim buyurur: “Allahın mərhəməti səbəbinə sən onlarla yumşaq rəftar etdin. Əgər qaba, sərt ürəkli olsaydın, əlbəttə, onlar sənin ətrafından dağılıb gedərdilər”.⁶

⁶ Ali-İmran, 159

~ 13 ~

Danışığ

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Həzrət Peyğəmbər (s) heç kəsi qınayıb danlamaz, başqalarının eyib və sirlərini araşdırmaz, savab əldə etmək ümidi olmayan bir söz buyurmazdı”.

Sünənun-Nəbi, səh. 17

* * *

Bəzi şəxslər acıdil olur, daim başqalarını qınayır və insanların nöqsanlarını araşdıraraq onların abrını tökürlər. Bəzi şəxslər isə alicənablıq göstərərək dillərini başqalarını pisləməkdən saxlayırlar. Əziz Peyğəmbərimiz (s) bu müsbət xüsusiyyətin ən kamil nümunəsi olmuş, heç vaxt başqalarının nöqsanlarını izləməmiş və onların üzünə vuraraq heysiyyətlərinə toxunmamışdır. Həmçinin boş və mənasız sözlərdən də uzaq olmuş, yalnız savab olacağı və Allahın razılığına səbəb olacağı təqdirdə danışmışdır.

Yemək Yemək

İmam Sadiq (ə) buyurur:

– “Allah Rəsulunun (s) vəfat etdiyi günədək yediyi yemək arpa çörəyi oldu”.

Sünənun-Nəbi, səh. 49

* * *

Dünya evi axirətsevərlərin gözündə digər canlılar üçün nəzərdə tutulan otlaq sahəsi kimi deyil ki, yeyib-içib, daim mədələrinin fikrində olsunlar. Əziz Peyğəmbərimiz (s) qənaətcil və sadə yaşayışa malik idi. Onun yediyi də o dövrdə sadə yemək növü sayılan arpa çörəyi idi.

Öz nəfsi istəklərinə qələbə çalan və acgözlükdən azad olub, qənaətlə həyat sürən şəxs daim ləyaqətini qoruyub saxlayar, mədəsinin əsiri olan insan isə məqsədinə çatmaq üçün hər şərəfsizliyə boyun əyər.

~ 15 ~

Zarafat Etmək

İmam Sadiq (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) zarafat edərdi, lakin həqiqətdən başqa bir söz söyləməzdi”.

Biharul-ənvar, c. 16, səh. 244

* * *

İslam dini sevinc və şadlıq dinidir. Mömin insanın əlamətlərindən biri də zarafatçı olması, öz şəxsi zarafatı ilə başqalarını sevindirməsidir. İslami hədislərdə başqalarını sevindirmək və “möminin könlünü açmaq” təqdirəlayiq bir iş hesab edilir. Eyni zamanda həddi keçməməyə, yalan, möminə tənə vurmaq və insanların təhqir edilməsi ilə nəticələnməməyə də diqqət edilməlidir. Doğrudur, zarafat gözəl işdir. Bir şərtlə ki, həqiqətdən kənar olmayıb, yalan və nalayiq sözlər danışmaq həddinə çatmasın.

Qaydasında Yemək

Allahın Rəsulu (s) buyurur:

– “Biz acmadıqca yemək yeməyən bir cəmiyyətik. Yedikdə isə tox oluncaya qədər yemirik”.

Sünənun-Nəbi, səh. 181

* * *

Sağlamlığın əsasını, yemək yedikdə normal həddə riayət etmək və çox yeməkdən pəhriz etmək təşkil edir. Qaydasında yemək həzm prosesinin yaxşılaşmasına kömək edir, bir çox xəstəliklərin qarşısını alır.

Sədi deyir:

Nə o qədər ye ki, yediğin boğaza çatsın.

Nə də o qədər ki, zəiflikdən canın çıxsın.

Yemək yeməkdə orta həddə riayət etmək insanın sağlamlığını təmin edir və Allah övliyalarının yaşayış tərzindən hesab edilir.

İnsanlarla Birlikdə Yemək

İmam Sadiq (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) insanlarla bir yerdə yemək yedikdə, camaatın (rahatlıqla) yeməsi üçün əlini yeməyə uzadan ilk şəxs və əlini yeməkdən çəkən son şəxs olardı”.

Sünənun-Nəbi, səh. 166

* * *

Bütün işlərdə başqalarının vəziyyətini nəzərə almaq insanpərvərlik və birgə yaşayışın ədəb normalarından hesab edilir. Ümumi süfrə arxasında həzrət Peyğəmbərlə (s) birgə əyləşərkən insanlar hörmət məqsədilə ondan qabaq yeməyə əl uzatmaz və o həzrətin əlini yeməkdən çəkməsindən sonra yeməyə davam etməzdilər. Allahın Rəsulu (s) ac olanların daha artıq gözləməməsi və ya süfrə arxasında əyləşənlərin ac qalmaması üçün hamıdan əvvəl yeməyə başlayar və başqaları istədikləri qədər yeyib doysunlar deyər hamıdan sonra əlini yeməkdən çəkərdi.

İnsanların Dərkinə Uyğun Danışmaq

İmam Sadiq (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) insanlarla heç vaxt öz şəxsi dərkinə uyğun danışmaz və belə buyurardı: Biz peyğəmbərlərə insanlarla onların ağıllarına uyğun danışmaq əmr edilib”.

Sünənün-Nəbi, səh. 57

* * *

İnsanların dini mövzuları dərk etmə səviyyəsi müxtəlif olur. Hər bir müəllim, tərbiyəçi və insanlara dini bilgiləri çatdıran şəxs qarşı tərəfin düşüncə səviyyəsini nəzərə almalı, onların başa düşəcəyi və sadə şəkildə danışmalıdır.

Allah tərəfindən göndərilən peyğəmbərlər də bütün insanların doğru yola yönəldilməsi üçün göndəridiklərinə görə danışmaları sadə və hamı tərəfindən anlaşılacaq şəkildə olmuşdur. Həzrət Peyğəmbər (s) ən kamil aqla və hamıdan daha artıq biliyə malik olmasına baxmayaraq, insanların dərk etmə qabiliyyətinə uyğun danışardı. Bu üslub bütün müəllimlərə, tərbiyəçilərə, mətbuat işçiləri və kütləvi proqram hazırlayan insanlara nümunədir.

Baxışda Ədalətli Olmaq

İmam Sadiq (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) baxışlarını dostları arasında bölər, hər birinə eyni gözlə baxardı”.

Üsuli-kafi, c. 2, səh. 671

* * *

Ədalət, həzrət Peyğəmbərin (s) bütün işlərdə dəyişməz xüsusiyyəti idi. Hər hansı bir natiq – müəllim və ya çıxış edən şəxs tək-cə bir qrupa baxıb, digərlərinə etinasız olsa, insanlar ayrı-seçkilik hiss edib narahat olurlar. Əgər mühakimə edən şəxs də tərəflərdən birinə daha artıq diqqət yetirsə, bu fərqləndirici baxış öz mənfi təsirini göstərir.

Allahın Rəsulu (s) məclisdə ətrafında olan insanlara baxışlarında belə ədalətə riayət edər və öz qayğıkeş baxışlarını onların arasında bərabər bölərdi.

~ 20 ~

Ülfət

İmam Baqir (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) namaz qılarkən ağlayan körpə səsi eşitdikdə namazını sadə (uzatmadan) qılardı ki, (camaat namazında iştirak edən) anası onu ovundursun”.

Sünənun-Nəbi, səh. 273

* * *

İnsanlara, xüsusilə uşaqlara və zəiflərə sevgi bəsləmək insan varlığında olan insansevərlik duyğusunun yaşamasından xəbər verir.

Allahın yer üzündə olan hər kəsə mərhəmətinin simvolu olan həzrət Peyğəmbər (s) hətta camaat namazında da başqalarının vəziyyətini nəzərə alardı. O həzrət uşağın ağlamağına görə namazını qı-saldar, beləliklə də, anasının namazı tez qurtararaq körpəsini qucağına almasına şərait yaradardı. Bu xüsusiyyət məsul şəxslərə, rəhbər vəzifədə çalışanlara və idarəçilərə onlara tabe olan şəxslərin vəziyyə-tindən xəbərsiz olmamaları üçün bir örnəkdir.

Allaha Görə Qəzəblənmək

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Həzrət Peyğəmbər (s) özünə edilən haqsızlığa görə (bununla) ilahi qadağalara hörmətsizlik edilməyibsə, heç vaxt intiqam almazdı. Bu (əks) halda isə onun qəzəbi Allah-taalaya görə olardı”.

Sünənun-Nəbi, səh. 45

* * *

Bağışlamaq və güzəştə getmək böyük və alicənab insanların davranış nümunəsidir. Şəxsi münasibətlərə görə kin və intiqamçılıq isə aciz insanların işidir. Həzrət Peyğəmbərin (s) və onun ailəsinin yaşayış tarixi onların bağışlama və güzəştini göstərən hadisələrlə doludur. Digər baxımdan isə Allahın dostları ilə dost olub, Onun düşmənlərinə qarşı düşmən olmaq da dinin zəruri məsələlərindəndir. Bu, sevgi və kinin, dostluq və düşmənçiliyin, qətiyyət və güzəştin yalnız din və prinsiplial dəyərlər uğrunda olmalı olduğunu göstərir. Allahın Rəsulu (s) öz haqqı ilə bağlı sadəliklə güzəştə gedərdi. Lakin dini dəyərlərə və ilahi qadağalara edilən hörmətsizliyə heç vaxt biganə yanaşmazdı. O həzrətin müqəddəs qəzəbi Allah üçün və Allah yolunda olardı.

Dişləri Misvaklamaq

İmam Sadiq (ə) buyurur:

– “Həzrət Peyğəmbər (s) hər dəfə yuxudan oyandıqda dişlərini misvaklayardı”.⁷

Sünənun-Nəbi, səh. 222

* * *

Bədənin gigiyenası və dişlərin təmizliyi İslam dininin təkidlə buyurduğu tövsiyələrdəndir. Müqəddəs dini şəxsiyyətlərimiz bu işə nə dərəcədə böyük əhəmiyyət verdiklərini praktiki surətdə bizə çatdırmışlar. Əziz Peyğəmbərimiz (s) buyurur: “Əgər ümmətim üçün çətinlik olacağı qorxusu olmasaydı, dişləri misvaklamağı onlara vacib edərdim”. O həzrətin özü gün ərzində bir neçə dəfə dişlərini misvaklayardı. Yuxudan oyanarkən dişlərini misvaklaması isə bunlardan biri idi. Sevimli Peyğəmbərimizin (s) ümmətinə də fərdi və ictimai baxımdan təmizliyə riayət etməkdə onun yolunu davam etdirmək şərəfidir.

⁷ Misvak – Afrikanın şərqindən Hindistana qədər olan bölgələrdə bitən bu bitki, daşınması qələm kimi asan, qoxusu gözəl, meyvəsi isə yeyilən bitkidir. Müasir tibb mütəxəssisləri misvakın süni diş fırçalarından daha üstün təsirə malik olduğu qənaətinə gəlmişdir. – tərç.

Vaxtın Tənzimlənməsi

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Həzrət Peyğəmbər (s) evinə getdikdə vaxtını üç hissəyə bölərdi: Bir hissəsini Allah-taalaya (ibadət etməyə), bir hissəsini ailəsinə, bir hissəsini isə özünə ayırdı”.

Məkarimul-əxlaq, səh. 13

* * *

İşlərdə nizam-intizamlı olmaq həyatda uğur qazanma amillərindəndir. İşlərin vaxt bölgüsü və hər bir işi öz vaxtında yerinə yetirmək nizam-intizamlı olmağın xüsusiyyətlərindəndir. Əgər vaxtımızı tənzimləsək, bir çox gecikmiş işlərimizi yerinə yetirə bilər və ziyana uğramarıq.

Həzrət Peyğəmbərin (s) evin daxili işlərini üç hissəyə bölməsi bir nizam-intizam dərslidir. Həmçinin vaxtın bir hissəsini Allah üçün, bir hissəsini camaata, bir hissəsini isə özünə ayırması da öz növbəsində başqa bir dərslərdir. Bu bizə Allahla bağlılığın və ailə üzvlərinə olan mehribançılıq əlaqəsinin unudulmamasını, digər gündəlik işlərə qurban verilməməsini öyrədir.

Dili Qorumaq

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) dilini ehtiyac duyulmayan sözlərdən qoruyardı. Onun danışığı insanlara ülfət bağışlayar və onlarda nifrət oyatmazdı”.

Sünənun-Nəbi, səh. 15

* * *

Dil həm ülfət yarada bilər, həm də təfriqə amili ola bilər. İnsanın danışığı bəzən düşmənçilik və kin toxumu səpir, bəzənsə düşmənçilikləri sevgiyə çevirir.

Aləmlərə mərhəmət olaraq göndərilən və ümmətin “birlik qaynağı” olan həzrət Peyğəmbər (s) öz dilinə nəzarət edər, yersiz, boş və təfriqə salan sözlərdən uzaq olardı. Az danışmaq insanın öz mə-nəviyyatını islah etməsi və nəfsinə hakim olması üçün çox dəyərli bir məşqdır.

Əxlaqi Dəyərlər

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Həzrət Peyğəmbər (s) insanların ən çox bağışlayanı, ən geniş qəlblisi, ən doğru danışanı, ən vəfalısı, ən xoştəbiətli və ən gözəl davranışlı olanı idi”.

Biharul-ənvar, c. 16, səh. 194

* * *

Qədimdən belə bir söz var: “İki yüz dəfə demək bir dəfə etməyin yarısı da deyil”. Allahın Rəsulu (s) və imamlarımızın (ə) danışığı və rəftarları Quran ayələri və əxlaqi dəyərlərin göstəricisi olmuş, onlar bu baxımdan bizə nümunə olmuşlar. Onlar təkcə gözəl davranışlı olmaqda deyil, bütün müsbət keyfiyyətlərdə öndə olmuşlar. Əziz Peyğəmbərimiz (s) səxavətli və şücaətli olmaqda, doğruluqda, əhdə vəfa etməkdə və xoştəbiətli olmaqda hamıdan üstün olmuşdur. Bütün yaxşılığın sahib olduğuna o həzrət, təklidə sahib idi!

Cəmiyyətə rəhbərlik edən şəxslər də cəmiyyətin yaxşılıqlara doğru istiqamətlənməsində insanlara nümunə olmalıdırlar.

Qız Övladı

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Allah Rəsuluna (s) qız övladı müjdəsi verildikdə belə buyurardı: “(Qız övladı) reyhandır və onun ruzisi Allahın öhdəsindədir”.

Sünənun-Nəbi, səh. 80

* * *

Cahiliyyət dövründə qadına dəyər və əhəmiyyət verilmirdi. Həyat yoldaşlarının dünyaya qız övladı gətirdiyi xəbərini eşitmək onların ən pis halları idi. Qız övladını rüsvayçılıq amili hesab edir və diridiri torpağa basdırırdılar. Həzrət Peyğəmbərin (s) öz qızı həzrət Zəhraya (ə) göstərdiyi hörmət, həmçinin qız övladı müjdəsi eşidərkən göstərdiyi sevinc və şadlıq hissi onun qadının insani dəyər və şəxsiyyətinə olan diqqətini göstərir. Eyni zamanda, əməldə də cahiliyyət dövrünün düşüncələrinə qarşı mübarizə aparır və qız övladını Allahın yaratdığı xoş ətirli bitkiyə bənzədirdi.

Üzü Qibləyə Dayanmaq

İmam Sadiq (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) çox vaxt üzü qibləyə əyləşərdi”.

Məkarimul-əxlaq, səh. 26

* * *

Müqəddəs Kəbə evi, Məscidül-həram müsəlmanların qibləsi, tövhidin (təkallahlığın) mərkəzi və həzrət İbrahimplə (ə) həzrət İsmayılın (ə) yadigarıdır. Müsəlman namaz və dua vaxtı bu yerə – tövhid diyarına üz tutaraq dünyanın müvəhhid (təkallahlı) insanların fədakarlığından, qibləyə üz tutan şəxsiyyətlərdən ilham alır. İnsanın dua edərkən, Quran oxuyarkən, yemək yeyərkən və yatan zaman üzü qibləyə olması bəyənilən işlərdəndir.

Həzrət Peyğəmbərin (s) əyləşərkən bu məqamı xüsusən nəzərə alması, bizə həyatın bütün sahələrində tövhid səmtinə və Allaha doğru yönəlmək, Allahı və qibləni unutmamaq dərsi verir.

Təvazökarlıq

İmam Baqir (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) buyurub: “Beş işi məndən sonra sünnə (ənənə) olsun deyə öləcəyim günədək tərک etməyəcəyəm (Bunlar təvazökarlıq əlamətləridir): 1. Qullarla yerdə yemək yemək; 2. Palansız ulağa minmək; 3. Öz əlimlə keçinin südünü sağmaq; 4. Yundan paltar geymək; 5. Uşaqlara salam vermək”

Biharul-ənavar, c. 16, səh. 215

* * *

Bu beş xüsusiyyət sadəlik və təvazökarlıq əlaməti olub, təkəbbürlü və qürurlu olmaqdan uzaqlaşmağa səbəb olur. Həzrət Peyğəmbər (s) bizim üçün örnək və bütün kamil keyfiyyətlərin mənbəyidir. Həmçinin “təvazökarlıq”da da bizə örnəkdir. Əziz Peyğəmbərimiz (s): “Öləcəyim günədək bu xüsusiyyətləri tərک etməyəcəyəm”, – deməklə Məhəmməd ümmətinin o həzrətin yolunu davam edib ondan örnək götürməsini istəmişdir.

Zinətlənmək

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) həmişə saçlarını darayardı. Çox vaxt saçlarını təmiz su ilə isladaraq darayardı”.

Sünənun-Nəbi, səh. 19

* * *

Dinin mühüm tövsiyələrindən biri də nizam-intizamlı, səliqəli, təmiz və zinətli olmaqdır. Əl-üzü yumaq, saçları daramaq, ətirlənmək, dırnaqları tutmaq, ağ və təmiz paltar geyinmək zinətli olmağın nişanələridir. Bütün bunlar həzrət Peyğəmbərin (s) yaşayış tərzində müşahidə edilirdi. Səliqəsiz vəziyyətdə olmaq İslam dini nöqtəyi-nəzərindən bəyənilmir.

Hər bir müsəlmanın əziz Peyğəmbərimizin (s) həyat tərzindən örnək götürüb təmizlik və səliqəli olmaqda nümunə olması, İslam dininin paklıq və təmizlik dini olduğunu öz əməlləri ilə göstərməsi onun başucalığıdır.

~ 30 ~

Danışığda Təbəssümlü Olmaq

Əbu Dərdadan belə söylənir:

– “Allahın Rəsulu (s) danışdığı zaman danışığın-
da təbəssüm edərdi”.

Məkarimul-əxlaq, səh. 21

* * *

Sərt və qaşqabaqlı olmaq insanları uzaqlaşdırdığı kimi, təbəssümlü və üzgülər olmaq da başqalarının diqqətini çəkməyə səbəb olur. Danışığa təbəssüm qatmaq sözün təsir gücünü artırır, ürəkləri cəlb edir. Həzrət Peyğəmbər (s) bu cəlbetmə əlamətindən istifadə edərək insanlarla gülürüz və şirindil söhbət edər, öz xoşbəxtlə camaata müsbət təsir edər.

Yol Getmək

İbn Abbasdan belə söylənir:

– “Allahın Rəsulu (s) yol gedərkən elə yeriyərdi ki, yerişindən gücsüz və süst adam olmadığı bilinərdi”.

Biharul-ənvar, c. 16, səh. 236

* * *

Yol getməyin özünəməxsus mədəniyyəti var. Qurani-kərim təkəbbürlü yerışı tənqid edərək yol gedərkən təvazökar olmağı tövsiyə edir. Digər tərəfdən isə süst və halsız yerimək qətiyyətli və güclü insanın xüsusiyyəti hesab edilmir.

Həzrət Peyğəmbər (s) bütün işlərində, o cümlədən yerişində daim sadəliyi qoruması ilə yanaşı, yol gedərkən də mətin və möhkəm görünərdi. Rəhbər şəxsiyyətlərin bu mətinliyi onların böyüklüyünün göstəricisidir, bununla camaata da mətinlik və yüksək əhval-ruhiyyə bağışlanı.

Sadə Fəşayış

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) yerdə yemək yeyər, qul kimi əyləşər, öz əli ilə ayaqqabısını yamayar, paltarını tikərdi. O, palansız ulağa minər və öz yanına başqasını da mindirərdi”.

Nəhcül-bəlağə, Feyzülislam, xütbə 195

* * *

Bəzi şəxslərin təkəbbür və qüruru o qədər çoxdur ki, öz şəxsi işlərini belə başqalarına gördürür, o işləri görməyi isə özlərinə əskiklik bilirlər.

Həzrət Peyğəmbərin (s) yaşayış tərzii bizə yerdə əyləşmək, sadə yemək yemək, ayaqqabı və paltar yamamaq, sadə miniyə minmək, həmçinin başqalarını da mindirib gedəcəkləri yerə çatdırmağın nəinki əskiklik olmadığını, üstəlik bunun təvazökarlıq əlaməti və ürəkləri bir-birinə yaxınlaşdırma vasitəsi olduğunu, sevgini artırdığını öyrədir.

Şücaətli Olmaq

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Döyüşün qızğın anında və iki qoşun qarşı-qarşıya gəldiyi zaman biz hamımız Allahın Rəsuluna (s) sığınardıq. Düşməne o həzrətdən daha yaxın bir kəs olmazdı”.

Mühəccətul-beyza, c. 4, səh. 151

* * *

Həzrət Peyğəmbər (s) mərhəmət və şəfqət peyğəmbəri olması, mülayim təbiətli olub çox güzəştə getməsi ilə yanaşı, şücaət, igidlik və qorxmazlıq baxımından da üstün olmuşdur. Düşmənlə üz-üzə gəldikdə və döyüş əsnasında misilsiz cəsur olardı. Rəhbər şəxsin şücaəti ona tabe olanlara da təsir göstərir, insanlar öz rəhbərlərindən yüksək ruh və ilham alırlar. Döyüş meydanları və təhlükəli şəraitlərdə əziz Peyğəmbərimiz (s) camaatın sığınacaq yeri və müsəlmanların ümid qaynağı olar, hamı ona sığınardı.

Şükür Etmək

İmam Sadiq (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) hər gün üç yüz altmış dəfə Allaha şükür edərdi”.

Biharul-əнвар, c. 16, səh. 257

* * *

Allaha həmd-səna edib nemətlərinə şükür etmək insanın nemət sahibini tanıması və Yaradanın lütfünə diqqət yetirməsi sayəsində həyata keçir. Kim Allahı və Onun nemətlərini daha yaxşı tanısa, daha çox şükür edəcək. Şükür həm qəlbin bir halıdır, həm dillə təşəkkür etməkdir, həm də Allahın nemətlərini Allahın bəyəndiyi yolda sərf etməkdir. Həzrət Peyğəmbərin (s) gün ərzində 360 dəfə şükür etməsi bizə Allahın şükür edən qulu olmaq dərslərini öyrədir.

Hz. Peyğəmbərin (s) Məclisi

İmam Əli (ə) buyurur:

– “O danışdığı zaman iştirak edənlərin hamısı elə dinləyirdilər ki, sanki, başları üzərində quş əyləşmişdi.⁸ O susduğu zaman dostları danışmağa başlayardılar. Onun hüzurunda danışılan zaman mübahisə edilmirdi. Danışanın sözünü tamamlamasına qədər hamı dinləyirdi”.

Məkarimul-əxlaq, səh. 15

* * *

Böyük şəxsiyyətlərin hüzurunda olmağın ədəblərindən biri onların danışdıqlarını diqqətlə dinləmək və onların hikmətli kəlamlarından, gözəl danışdıqlarından bəhrələnməkdir. Hər bir danışanın sözünü dinləmək ona hörmət əlaməti hesab edilir. Qarşı tərəfin sözlərinə etinasız yanaşmaq isə ədəbsizlik əlamətidir. Həzrət Peyğəmbər (s) camaatı elə ədəbləndirmişdi ki, o həzrətin hikmətli danışdıqlarının əvvəlindən sonuna-dək hamı diqqətlə dinləyir, iştirak etdikləri istənilən məclisdə mübahisə etməkdən çəkinirdilər. Heç kəsin sözü kəsilmirdi, danışan şəxsi sözünü sona çatdırmasınadək hamı dinləyirdi.

⁸ Bu bənzətmə ərəb dilinin danışmaq üslubuna məxsus olub, sakitlik və diqqəti bildirir.

Dostlarla Birlikdə

Əbuzər söyləyir:

– “Allahın Rəsulu (s) dostları arasında əyləşərdi. Qərib bir şəxs gəldikdə soruşmayınca həzrət Peyğəmbərin (s) onlardan hansı olduğunu bilməzdi”.

Məkarimul-əxlaq, səh. 16

* * *

Bu xüsusiyyət də həzrət Peyğəmbərin (s) davranış tərzində olan təvazökarlıq və insansevərliyin bir göstəricisidir. O həzrət yaranmışların ən şərəfətli və insanların rəhbəri olmasına baxmayaraq, insanlardan seçilmək və məqəmpərəstlik kimi səciyyələrdən uzaq durmuş, onu tanımayan və qərib insanlar isə o həzrəti başqalarından ayıra bilməmişlər. Buna görə də yeni gələn şəxslərin Allahın Peyğəmbərinin (s) məclisdəkilərdən hansı olduğunu tanıya bilməsi üçün o həzrətdən xütbə söyləyərkən xüsusi bir yerdə əyləşməsi üçün icazə istəmişlər.

Ətir

İmam Sadiq (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) ətirə yeməkdən çox pul sərf edərdi”.

Biharul-ənvar, c. 16, səh. 248

* * *

Gözəl qoxu və ətirdən, bədəni və geyimi ətirləndirən maddələrdən istifadə etmək insana sevinc və tərəvət bəxş edir. Bu, eyni zamanda ülfət və məhəbbətin yaranmasına, həmçinin bədənə xoşagəlməz qoxunun aradan getməsinə səbəb olur. Hədəslərdə ətirlənmək və gözəl qoxudan istifadə etməyin peyğəmbərlərin (ə) xüsusiyyətlərindən olduğu bildirilir.

Həzrət Peyğəmbər (s) bu gözəllik və zinətlənməyin bir nümunəsi olmuşdur. O həzrət ətirə, ətir məmulatlarına yeməyə sərf etdiyindən artıq pul sərf edir və həmişə ətirli olurdu. Həzrət Əliyə (ə) buyruqlarının birində belə qeyd edilir: “Ətirə nə qədər pul sərf etsən, yenə israf deyil”.

Nəzakətli Olmaq

Ənəsin belə söylədiyi bildirilir:

– Allahın Rəsulu (s) qardaşlarından (din qardaşlarından) birini üç gün görmədikdə onu soruşardı. Uzaqda olsa, onun üçün dua edər, yaxında olsa, görüşünə gedər, xəstələndikdə isə ona baş çəkərdi.

Məkarimul-əxlaq, səh. 19

* * *

İnsanpərvər rəhbərlərin xüsusiyyətlərindən biri də camaatla maraqlanmaq və özünə tabe olan şəxsləri axtarıb, onlara baş çəkmək, əhvalını soruşmaqdır. Həzrət Peyğəmbərin (s) camaatla əlaqəsi olduqca isti və qayğılı olmuş, camaat da onu çox sevmişdir. Həzrət Peyğəmbərin (s) öz ümmətinin halından xəbərdar olması, onların görüşünə getməsi, xəstələrə baş çəkməsi və onların vəziyyətinə diqqətsiz yanaşmaması o cənabın yüksək əxlaqının göstəricisidir.

Sadəlik

İmam Sadiq (ə) buyurur:

– Allahın Rəsulu (s) peyğəmbər seçildikdən dünyasını dəyişdiyi vaxtadək (sultanlara məxsus şəkildə) bir yerə söykənərək yemək yeməzdi. Bu onun Allah qarşısında təvazökarlığından irəli gəlirdi”.

Biharul-əнвар, c. 16, səh. 242

* * *

Yemək yedikdə ədəb qaydalarına riayət etmək İslam dininin tövsiyələrindəndir. Sadə yemək yeməyin xüsusiyyətlərindən biri təvazökar şəkildə əyləşməkdir. Təkəbbürlü insanlar və sultanlar öz taxtları üzərində yayxınaraq xüsusi təkəbbürlə yemək yeyirlər.

Həzrət Peyğəmbər (s) isə heç vaxt kürəyini bir yerə söykəyərək yemək yeməz, yemək zamanı yeməyə tərəf əyilərdi. Yerdə əyləşərək sol əlini yerə söykəyər və sağ əli ilə yemək yeyərdi. Bu o həzrətin Yaradan qarşısındakı ədəb və qulluğundan irəli gəlirdi.

Dostların Qəmini Aradan Götürmək

İmam Əli (ə) buyurur:

– “Allahın Rəsulu (s) dostlarından birini qəmgin görəndə zarafat edərək onu sevindirər və belə buyurardı: “Allah qardaşı ilə qaşqabaqlı görüşən şəxsə qəzəblənir”.

Sünənun-Nəbi, səh. 61

* * *

İfrata varmamaq və orta həddi qorumaq şərt ilə təbii zarafat bəyənilən əməldir. Həzrət Peyğəmbər (s) və imamlar (ə) öz yaşayış tərzlərinə uyğun olaraq bir kəsi sevindirmək və ya qəmini aradan götürmək üçün onunla zarafat edər, şirin və xoş sözlər söyləyərdilər. Zarafatçı və şən insanlar başqalarının sevincinə səbəb olduqlarına görə insanların sevgisini qazanırlar. Sərt və kobud insanlar isə Allahın nəzərində belə, xoşagəlməzdirlər. Lakin bununla belə, zarafat edərkən həddi aşmamaq lazımdır ki, edilən zarafat başqalarının narahatlığına, təhqir və istehza hədəfinə çevrilməsinə səbəb olmasın.

Həzrat Peyğəmbərin (s) Həyat Tərzinə Bir Baxış

Ey Allahın Rəsulu! Danışığın olduqca aydın və könüloxşayan idi. Sən qarşında olan şəxsin düşüncə və dərk etmə qabiliyyətinə uyğun söz söyləyirdin. Bəzən sözü üç dəfə təkrar edirdin ki, qarşı tərəf yaxşı anlasın. Danışarkən sözünə təbəssüm qatırdın. Başqasının sözünü, əsla, yarıda qoymazdın. Başqalarının eyib və nöqsanlarını dilə gətirməzdin.

Səni çağırana: “Bəli”, – buyurardın. Söylədiyən xütbələr qısa, lakin olduqca dərin mənalı idi. Dilinə faydasız və yersiz söz gəlməzdi. Həmişə Allahı xatırlar, dilin Ondan bağışlanma diləməyə məşğul olardı. Buyurduğun sözlər ürəklərə ülfət bəxş edər, səndən insanlar arasında ayrılıq salan bir söz eşidilməzdi. Heç kəslə mübahisə etməzdin. Sən danışarkən hamı bir nəfər kimi səni dinləyirdi. Hüzurunda artıq söz danışılmazdı. Sən başqalarının sözünü gözəl dinləyirdin. Yol gedərkən mətin yeriyirdin. Atdığı addımlarda süstlük hiss edilməzdi. Heybətli yerişin vardı.

Minikdə olduğun vaxt kiminsə sənin yanında piyada getməsinə razı olmazdın – ya onu miniyinə mindirər, ya da bir qədər gözləyərdin ki, piyada

olanlar getdikləri yerə çatdıqdan sonra gedəsən. Keçdiyini yerdən ətrinin qoxusu hiss edilər və buradan sənə keçdiyini bilinərdi. Getdiyini yerlərdə daşlar və ağaclar sənə təzim edirdi. Bir yerə səfər etdikdə camaatdan arxada gedərdin ki, geri qalan və ya köməyə ehtiyacı olana yardım edəsən.

Bəzən ata, bəzən qatıra, bəzən ulağa, bəzən də dəvəyə minir, bəzənsə piyada yol gedirdin. Minikdə olanda başqalarını da özünün yanına mindirirdin. Evdə olduğun vaxtı üç hissəyə bölmüşdün: Bir hissəsini Allaha ibadət etməyə, bir hissəsini ailəyə, bir hissəsini isə öz şəxsi işlərinə həsr edirdin.

Evdə olduqda ailənə ev işlərində kömək edir, ət doğrayır, süd sağır, paltar yamayrdın. Nə bişirsə idilər, onu da yeyirdin. Heç vaxt yeməyə pis deməzdin. Qapını özün açır, ayaqqabını özün tikirdin.

Yerdə əyləşir və yerdə yemək yeyirdin. Evdə olan xidmətçi yorulduqda ona kömək edirdin. Döşəkcən bir əbadan ibarət idi. Yasdığı isə xurma lifi ilə doldurulmuş dəridən idi. Həsir üzərində yatardın. Yatmadan öncə dişlərini misvaklayar və dua edərdin. Yuxudan oyandıqda isə Yaradana səcdə edərdin.

Sənə müraciət edənlərin işini qaydaya salar, ehtiyacı olanı əliboş qaytarmazdın.

Allahın şükür edən qulu idin. Gözlərinin nuru “namaz” idi. Sən namaza dayandıqda Allah qorxusundan üzünün rəngi dəyişər, sinən həzin nalələrlə

dolardı. Səcdə zamanı isə yerdə o qədər qalardın ki, səni yerə sərilməmiş parçaya bənzədərdilər. Namaz vaxtı çatanda heç kəsi tanımaz, namazdan başqa heç nəyə diqqət yetirməzdin. Sən namaza aşiq idin.

Namaz “vaxt”ının gəlişini səbirsizliklə gözləyər, namaz vaxtı çatdıqda isə buyurardın: “Ey Bilal, bizi sevindir”. – Heç nəyi namazdan öndə tutmazdın.

Əbuzərə belə buyurmuşdun: “Allah gözlərimin nurunu namazda qoyub. Ac insan yeməyi, susuz olan suyu istədiyi qədər mən də namaza məftun olmuşam. Bir fərqlə ki, ac və susuz insan doyur, lakin mən namazdan doymuram”.

Uzun-uzun rüku və səcdələr edirdin, Yaradana üz tutaraq belə söylərdin: “Ey Rəbbim, istədim ki, bir gün tox olub Sənə şükür edim, bir gün sənə ac qalib Səni çağırım”.

Sənin əyləşməyin də, ayağa qalxmağın da yalnız “Allahı xatırlamaq”la birgə olardı. “Məsum” olmağınla bərabər, Allah qorxusundan elə ağlayırdın ki, namaz qıldığın yer islanırdı.

Dua edərkən ehtiyacları və yoxsul insanlar kimi əllərini yuxarı qaldırardın. Sən “Allahın qulu” idin. Bir dəfə yerdə əyləşmiş, əlinlə yemək yeyirdin. Bir qadın sənə dedi: “Ey Allahın Rəsulu, nə üçün qullar kimi əyləşərək yemək yeyirsiniz”. Sən buyurmuşdun: “Yazıq halına! Məndən daha qul olanı kimdir?”

Sən Allahın qulu və Onun Rəsulu idin. Üzügü-lər, təbəssümlü idin. Kimi görsəydin, salam verər-

din. Əllə görüşdüyün insanla isə o, əlini çəkmədikcə sən geri çəkməzdin. Heç kəsin üzünə sərt baxmazdın. Heç kimlə acı və kobud danışmazdın. Başqalarının kobudluğunu isə səbirlə qarşılayardın. İnsanların hədiyyəsini və qulların dəvətini qəbul edərdin. Xəstələrə baş çəkər, dəfn mərasimində iştirak edərdin. Dostlarının əhvalını soruşardın. Olduqca gec əsəbiləşərdin, amma tez bağışlayardın. Hamıdan daha artıq üzr qəbul edən sən idin. Kimsəsizlərlə birlikdə yemək yeyir, onlarla birgə əyləşirdin. Başqalarının yanında ayağını uzatmazdın. Zarafat edirdin, amma həqiqətdən başqa bir söz söyləməirdin. Dostlarla dairəvi şəkildə əyləşərdin. Özünü dostların görüşünə gedərkən zinətləndirər, ətilənərdin. İnsanlara yük olmazdın. İctimai işlərdə iştirak edərdin. Mərhəmətli və səxavətli idin. İstəyənlərdən heç nəyi əsirgəməzdin. Hər qövmün başçısına hörmətlə yanaşardın.

Ey Allahın Rəsulu! Əhdə vəfa etmək, sədaqət və doğruluq, əmanətdarlıq və sevgi sənin xüsusiyyətlərin olmuşdur. Sən əhdinə xilaf çıxmazdın. İnsansevər və güzəştə gedən insan idin. Geniş qəlbə və geniş düşüncəyə malik idin. Sənin əxlaqın Quran idi!

Sən canlı Quran və Allah kəlamlarının gerçəkləşmiş siması idin!

(Mənbə: Məkarimul-əxlaq;
Sünənün-Nəbi və Biharul-ənvar, c. 16)